

ECONOMIA RAMURII VITI-VINICOLE A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL ASOCIERII CU UNIUNEA EUROPEANĂ

Dr. hab. Tudor BAJURA,
vice-director pe probleme științifice
al Institutului de Economie,
Finanțe și Statistică
Acad. Boris GAINA,
academician coordonator al secției
de științe agricole, prof.

THE ECONOMICS OF THE VINE BRANCH OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF ASSOCIATION WITH EUROPEAN UNION

The work examines the current situation and development trends of the wine-making industry of the Republic of Moldova at the post-privatization stage. Based on the analytical materials there are submitted proposals regarding overcoming of the crisis situation (the state of degradation, in some cases) of the wine-making industry by the implementation of the restructuring economical mechanisms and instruments.

Introducere

Sectorul viti-vinicol al Republicii Moldova dispune de un potențial valoros de producere a strugurilor, precum și de prelucrare, păstrare și comercializare a produselor viti-vinicole. Dincolo de suprafețele considerabile ale plantațiilor de viță de vie, de capacitățile suficiente și, relativ, moderne ale întreprinderilor de procesare a materiei prime și de fabricare a produselor alcoolice, sectorul dat este puternic dotat cu specialiști de bază și personal auxiliar calificat. Tot în calitate de activ al ramurii viti-vinicole poate servi brandul *Vinurile Moldovei*, bine cunoscut în lume, în primul rând, în țările fostei Uniunii Sovietice. Sunt stabilite și se mențin la nivel înalt relațiile de colaborare de lungă durată dintre firmele-producătoare de produse viti-vinicole și consumatorii acestor produse, care au demonstrat permanent fidelitatea și preferințele sale față de vinurile moldovenești, chiar și în perioadele de grea încercare, bazate pe embargoul politic și, deseori, ideologic în ceea ce privește exporturile produselor respective în Federația Rusă și-n alte țări post-socialiste.

Material și metode

La baza cercetărilor economice privind dezvoltarea sectorului viti-vinicol al Republicii Moldova sunt materialele informative ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, datele informative ale Agenției Relații Funciare și Cadastru, precum și dările de seamă contabile ale firmelor autohtone – producători de băuturi alcoolice.

În calitate de metode de bază privind cercetarea aspectelor economice ale ramurii viti-vinicole sunt utilizate metodele de formare a rândurilor dinamice, de analiză statistică, de formare a structurilor integrate, precum și metodele de comparație, de extrapolare, de efectuare a cercetărilor monografice etc.

Rezultate și discuții

Deși dispune de un potențial bogat, sectorul viti-vinicol autohton, la etapa de post-privatizare (începând cu a. 2000), înregistrează ritmuri lente și instabile de dezvoltare. Această constatare tristă este valabilă atât în ce privește plantațiile de viță de vie, cât și capacitățile industriale de procesare a strugurilor, respectiv, capacitățile de maturizare și comercializare a producției gata pentru consum.

Net inferioare sunt și ritmurile de creștere a exportului produselor alcoolice fabricate și îmbuteliate în Republica Moldova.

Starea actuală, precum și dinamica dezvoltării suprafețelor de plantații de viță de vie, este reflectată în tab.1 [1;2;3].

Tabelul 1

Dinamica suprafețelor de viță de vie la etapa de post-privatizare, mii ha

Anii	Gospodării agricole (toate categoriile)		Sectorul corporativ de producție (întreprinderile agricole)	
	suprafața totală	din care, pe rod	suprafața totală	din care, pe rod
2000	149,0	142,0	50,0	49,0
2001	154,0	150,0	46,0	44,0
2002	152,0	148,0	46,0	44,0
2003	149,0	143,0	46,0	43,0
2004	146,0	138,0	45,0	41,0
2005	148,0	140,0	44,0	39,0
2006	150,0	140,0	44,0	36,0
2007	150,0	138,0	41,0	34,0
2008	150,0	137,0	40,0	32,0

Cu toate că sectorul corporativ de producție a fost și rămâne principalul furnizor de materie primă în domeniul viti-vinicol, potrivit datelor reflectate în tab.1 ponderea acestui sector la capitolul suprafețelor viței de vie (mai ales la compartimentul „pe rod”) este în permanentă scădere, constituind, în a. 2008, doar 23,4 la sută. La începutul perioadei de post-privatizare ponderea sectorului corporativ a constituit (ca suprafață a plantațiilor pe rod) 34,5 la sută. De menționat, că în cadrul întreprinderilor agricole și ale celor agro-industriale corporative ritmurile de reproducere a plantațiilor de viță de vie sunt mai înalte decât în gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare. În a.2008, de exemplu, din toată suprafața plantațiilor tinere – 13,0 mii ha – în cadrul sectorului corporativ de producție au fost cultivate 8,0 mii ha sau 61,5 la sută din masivul total al plantațiilor înainte de intrare pe rod.

Corespunzător, ponderea plantațiilor tinere în gospodăriile corporative în acest an a constituit 20,0 la sută, pe când în cadrul gospodăriilor mici de producție acest indicator a fost la nivel de doar 4,5 la sută.

Totodată, fie și cu plantațiile îmbătrânite de viță de vie, gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare ale locuitorilor satelor demonstrează mereu productivitate mai înaltă a plantațiilor de viță de vie, având întâietatea și în ce privește calitatea strugurilor, în primul rând, a soiurilor de masă (tab.2).

Din suprafața totală a viilor, soiurile de masă, în prezent, ocupă aproximativ 12,5 la sută, constituind 4,9–5,0 mii ha. Roada medie a soiurilor de masă, în ultimii ani, se cifrează la nivel de 28,2-34,8 chintale la 1ha.

Potrivit datelor operative, cu fabricarea industrială a vinului în Republica Moldova în prezent se ocupă mai mult de 200 de întreprinderi [4], numărul mediu anual al angajaților constituie 7,1 mii de lucrători (32,5 de lucrători în calcul la o întreprindere). Volumul producției fabricate, exprimat în prețuri curente ale a.2008, a constituit 2149,8 mln. lei. Fiind raportat la numărul de întreprinderi, volumul de producție industrială a vinului, din roada a.2008, este egal cu 9,9 mln. lei la o fabrică de vin, iar în calcul la un lucrător mediu anual – 302,8 mii lei.

În total, au fost produse, în 2008, 157,7 mii tone de vinuri naturale și spumante, din care: vinuri spumante constituie 5720 tone sau 3,6 la sută. Totodată, aceste volume formează doar 42,1 la sută față de volumele respective de producere a vinurilor naturale și spumante în perioada de până la embargoul importului vinurilor moldovenești în Federația Rusă, care a fost exprimat în anii 2006-2007, dar se extinde și până-n ziua de astăzi. Din această cauză, o mare parte a strugurilor sunt prelucrate în condițiile casnice ale agricultorilor, fapt ce pune la îndoială atât calitatea producției gata, cât și posibilitățile de a o exporta. Drept consecință, o mare parte din vinurile naturale, ulterior, sunt utilizate ca materie primă pentru producerea divinurilor, inclusiv, cu scopuri de export.

De menționat, că anume exportul produselor alcoolice și nealcoolice (care împreună formează un singur grup în rapoartele Biroului Național de Statistică) reprezintă principalul articol de export al economiei naționale. Dinamica și corelația volumelor de export-import al acestor produse este reflectată în tab.3.

Tabelul 2

Producția totală și medie a strugurilor la etapa de post-privatizare

Anii	Gospodării corporative (întreprinderi agricole)		Gospodării țărănești (de fermier) și gospodării casnice auxiliare	
	Producția totală, mii tone	Producția medie la hectar, chintale	Producția totală, mii tone	Producția medie la hectar, chintale
2000	218,0	44,6	485,8	46,7
2001	133,7	30,1	371,3	35,0
2002	166,8	37,4	474,4	45,6
2003	179,4	41,2	497,8	49,8
2004	190,2	46,4	495,4	51,1
2005	122,8	31,3	395,7	39,2
2006	92,2	23,8	373,9	36,0
2007	119,5	30,8	478,5	46,0
2008	141,1	40,1	494,4	47,1

Corelația dintre exportul și importul băuturilor alcoolice și nealcoolice la etapa de post-privatizare

Anii	Comerțul extern al băuturilor alcoolice și nealcoolice		Coeficientul acoperirii importului prin exportul produselor $K_e=E/I$	Exportul net al băuturilor alcoolice și nealcoolice, mln. dol. SUA (E-I)
	Export - E	Import - I		
2000	128,8	5,1	25,1	122,9
2001	174,7	13,6	12,8	161,1
2002	195,9	20,8	9,4	175,1
2003	242,1	19,7	12,3	222,4
2004	277,9	25,1	11,1	252,8
2005	314,5	34,0	9,3	280,5
2006	186,8	42,4	4,4	144,4
2007	135,5	47,8	2,8	87,7
2008	196,0	75,5	2,6	120,5

Conform datelor reflectate în tab.1-3, la etapa de post-privatizare ramura viti-vinicolă a Republicii Moldova se află într-o stare de stagnare, iar pe mai multe poziții – de degradare. Fiind înzestrată cu un potențial puternic la diferite nivele ale lanțului valoric, având în activul său mai mult de 200 de întreprinderi de procesare și comercializare a vinului, atât viticultura, cât și industria vinicolă, treptat, își pierd nu numai piețele externe de desfacere, dar și piața internă, despre care fapt denotă, cu claritate, reducerea coeficientului de acoperire a importului cu export: de la 25,1 în a.2000 până la 2,6 în a.2008. Deși producerea și comercializarea vinului și în prezent rămâne o ramură cu balanța de plăți pozitivă în cadrul operațiunilor de comerț extern, ritmurile atât de alarmante de cedare a pieței autohtone față de importurile masive ale produselor analogice (75,5 mln. dol. SUA în 2008) confirmă faptul pierderii competitivității industriei vinului pe ambele fragmente principale de desfacere – extern și intern.

Drept cauze principale ale acestor constatări triste pot fi numite fenomenele de supra-parcelare a potențialului de producție la etapa privatizării (prima etapă a procesului de reformare, dar nu și ultima), care au avut loc atât în sectorul agrar, cât și în cadrul industriei de procesare a materiei prime agricole, dar și în ceea ce privește comercializarea producției finite. Lipsa unor centre reale de concentrare a potențialului de producție pe tot lanțul valoric, lipsa legăturilor stabile și de lungă durată dintre verigile principale ale acestora, influența puternică a forțelor terțe (inclusiv celor politice) în funcționarea complexului viti-vinicol autohton provoacă o stare permanentă de incertitudine și deznădejde, mai ales în prima verigă a lanțurilor valorice – plantarea și îngrijirea suprafețelor de viță de vie. Practic, statul s-a retras din problematica respectivă. De exemplu, sistemul creditelor ipotecare subvenționate, lansat la începutul a. 2007, practic, în prezent, este suspendat și nu are nicio perspectivă de a fi revitalizat.

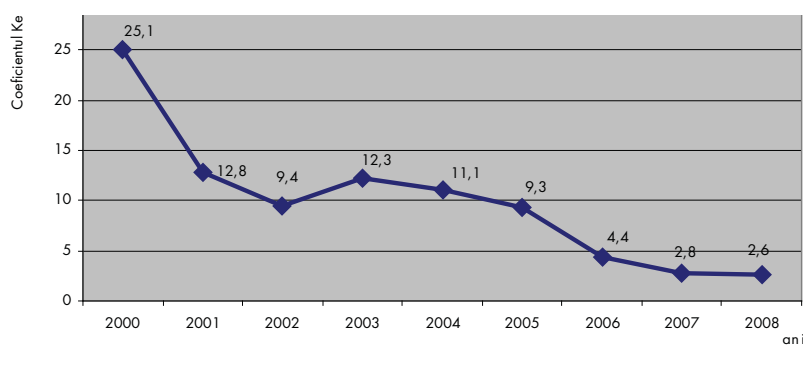

Fig. 1. Dinamica coeficientului acoperirii importului băuturilor alcoolice și nealcoolice prin intermediul exportului

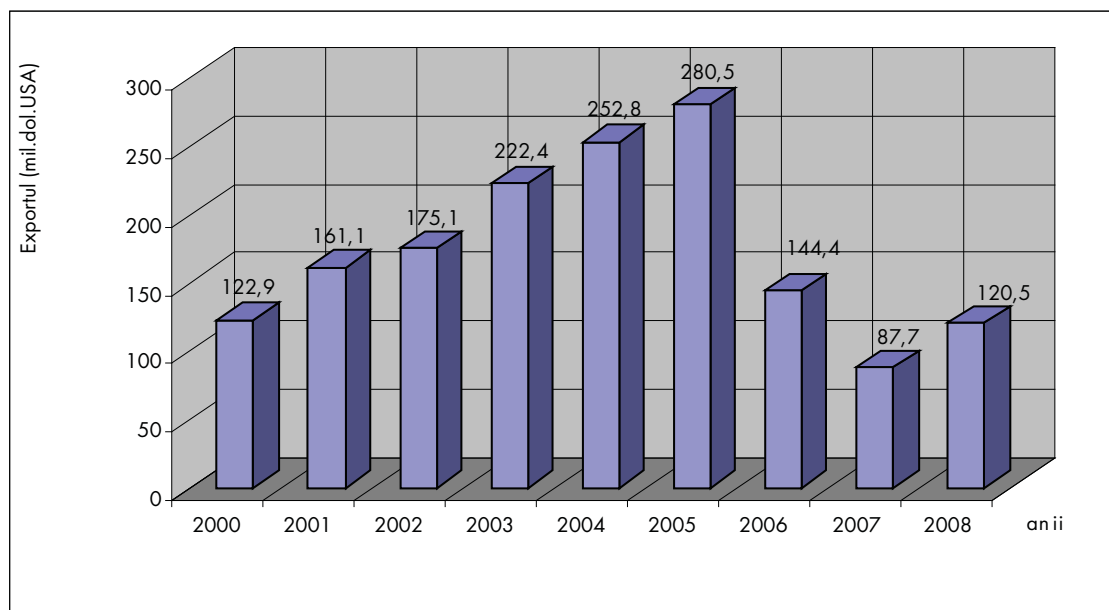

Fig. 2. Exportul net al băuturilor alcoolice și nealcoolice, mln. dol. SUA (E-I)

Concluzii:

1. La finalizarea primului deceniu de post privatizare, ramura viti-vinicola a Republicii Moldova se află într-o stare de stagnare, însoțită de pierderea piețelor de desfacere, de nivelul tot mai scăzut (în comparație cu concurenții externi) al competitivității, de reducerea indicatorilor principali de contribuție a ramurii la formarea PIB-ului țării etc.

2. O influență deosebit de negativă asupra ritmurilor dezvoltării ramurii viti-vinicole, în ultimii ani, este stipulată de restricțiile masive din partea autorităților Federației Ruse privind exportul vinurilor moldovenești în această țară, precum și de criza financiară mondială din 2008 care a provocat micșorarea esențială a volumelor de vânzare a produselor viti-vinicole atât pe piața internă, cât și pe cele externe.

3. Având drept scop creșterea nivelului competitivității produselor viti-vinicole autohtone și apropierea standardelor de calitate a acestora către indicii respectivi din cadrul Uniunii Europene, statul trebuie să fie implicat în aspectul investițional de dezvoltare a ramurii prin elaborarea și implementarea practică a mecanismelor economice eficiente, inclusiv – prin continuarea procesului de subvenționare a creditelor ipotecare, alocate pentru plantațiile noi de viță de vie.

4. În paralel cu susținerea financiară din partea statului, revitalizarea ramurii viti-vinicole trebuie să fie bazată pe scenarii bine argumentate de consolidare și integrare pe verticală a producătorilor autohtoni de băuturi alcoolice. Urmează să fie implementate proceduri de falimentare a întreprinderilor insolabile. Cu aspect de integrare, trebuie extinse practicile reușite ale firmelor „LION – GRI” SRL, „Chateau Vartely” SRL, „Vitis Hâncești” SA privind concentrarea în cadrul firmelor respective a proceselor de creștere, procesare, păstrare (maturizare) și comercializare a vinurilor de origine controlată.

Bibliografie:

1. *Anuarul statistic al Republicii Moldova*. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2004.
2. *Cadastrul funciar al Republicii Moldova la 1.01.2008*. Agenția Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova, Chișinău, 2008.
3. *Hotărârea cu privire la aprobarea Cadastrului funciar, conform situației de la 1 ianuarie 2009*. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.69-71 din 10 aprilie 2009.
4. [http://www. Vinmoldova.md/index.php? mod =catalog](http://www.Vinmoldova.md/index.php?mod=catalog)